

КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

КАФЕДРА КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Загальна та клінічна психодіагностика

Освітній рівень	<u>II (магістерського) рівня вищої освіти</u> (назва рівня вищої освіти)
Галузь знань	<u>C Соціальні науки, журналістика та інформація</u> (шифр і назва галузі знань)
Спеціальність	<u>C4 Психологія</u> (код й найменування спеціальності)
Освітня програма	<u>Клінічна психологія</u>

Розробник: Наталія ЗАВ'ЯЗКІНА, д. психол. наук, професор кафедри клінічної психології

Робоча програма затверджена
на засіданні кафедри

клінічної психології

протокол № 10 від 23 червня 2025 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Ірина ЛИСЕНКО
(ім'я та прізвище)

Схвалено гарантом освітньої програми Клінічна психологія

Гарант ОП

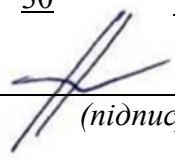

(підпис)

Ірина ЛИСЕНКО
(ім'я та прізвище)

Розглянуто на засіданні Ради якості вищої освіти

протокол № 5 від 30 червня 2025 року

Голова РЯВО

(підпис)

Наталія ЗАВ'ЯЗКІНА
(ім'я та прізвище)

ВСТУП

Робоча програма освітньої компоненти «Загальна та клінічна психодіагностика: методи та практика» розроблена на основі методичних рекомендацій до розроблення і оформлення робочої програми освітньої компоненти, затвердженої Вченою Радою Київського інституту сучасної психології та психотерапії від 22 лютого 2024 року, протокол №7.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робочу програму освітньої компоненти «Загальна та клінічна психодіагностика: методи та практика» складено відповідно до освітньо-професійної програми «Клінічна психологія» другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності С4 Психологія.

Статус освітньої компоненти – обов’язкова.

Обсяг освітньої компоненти – 4.0 кредитів ЄКТС.

Семестровий контроль – іспит

Мета, завдання освітньої компоненти.

Метою освітньої компоненти є: формування наукових уявлень про особливості застосування психодіагностичних знань в різних галузях, а також компетенції та ризиків при проведенні психодіагностичного обстеження в світлі сучасних практик; визначення значення для клінічної психології та психодіагностики категорій диференційної діагностики та надання психологічної допомоги в клініці.

Завданнями освітньої компоненти є: засвоєння знань щодо предмету та методу психодіагностики, її актуального кола досліджень, місця в системі суміжних дисциплін; вивчення основних груп тестів, розуміння характеристик ефективних тестів; розуміння етичних принципів в психодіагностичній діяльності; розуміння принципів клініко-психологічної взаємодії у контексті соціальної та психологічної допомоги; формування базових навичок застосування принципів та методів клінічної психодіагностики.

Компетентності здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Зміст компетентності
	Інтегральна компетентність
	ПКІЗдатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у сфері клінічної психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов і вимог.
	Загальні компетентності

- ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
 ЗК 2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
 ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
 ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
 ЗК5. Цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність.
 ЗК 6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
 ЗК 8. Здатність розробляти та управляти проектами.

Фахові компетентності

- СК1. Здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних наукових та практичних проблем клінічної психології та психологічного консультування.
 СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати дослідження у галузях клінічної психології, психологічного консультування та психотерапії з елементами наукової новизни і / або практичної значущості.
 СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки професійної практичної діяльності.
 СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (консультаційну, психотерапевтичну, тренінгову, прогностичну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.
 СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.
 СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
 СК 8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
 СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.
 СК11. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.
 СК13. Формулювати дослідницькі завдання у проблемному полі психологічної діагностики, вміти їх розв'язувати із застосуванням сучасних наукових методів.
 СК15. Демонструвати розуміння закономірностей функціонування психіки у нормі та патології у контексті визначення та розв'язання професійних завдань.
 СК16. Вміти розробляти стратегію та дизайн дослідження та/або розв'язання актуальної наукової/практичної проблеми у галузі клінічної психології.

Програмні результати здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Код	Програмні результати
ПР 1.	Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
ПР2.	Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.
ПР3.	Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.
ПР4.	Робити психологічний прогноз одо розвитку особистості, груп, організацій.
ПР5.	Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування то о), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.
ПР7.	Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР, визначені Інститутом:

ПР12. Розробляти стратегії клініко-психологічного дослідження з врахуванням специфіки об'єкта дослідження та доступних сучасних дослідницьких методів.

ПР13. Розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, намагатися застосовувати їх при розв'язанні фахових завдань, надавати поради одо забезпечення якості клініко-психологічних послуг.

2. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Структура освітньої компоненти

№ теми	Назва розділів і тем	Кількість годин					
		Всього	Аудит.	у тому числі			
				Лекції	Прак.	Інд. Конс.	С.р.
1	Історико-методологічні проблеми психодіагностики	27	6	6	-	-	21
2	Психодіагностика як практична діяльність	33	12	7	3	2	21
3	Теоретичні та організаційні питання клінічної психодіагностики	27	6	6	-	-	21
4	Методи клінічної психології та психодіагностики та їх використання. Етапи планування дослідження в клініці.	33	12	7	3	2	21
Всього годин		120	36	26	6	4	84

Зміст освітньої компоненти

Тема 1. Історико-методологічні проблеми психодіагностики

Лекція 1. Вступ. Психологічна діагностика та оцінка: теорія та практика. Предмет психодіагностики як наукового знання. Структура, завдання та стан сучасної психодіагностики: предмет, об'єкт, мета та завдання. Взаємодія діагноста і досліджуваного. Психометрика та практичні сфери застосування психологічного знання. Практична психодіагностика. Зв'язок психодіагностики з іншими науками.

Лекція 2. Історія становлення психодіагностики: виклики часу та сучасні тенденції. Виникнення і етапи розвитку психодіагностики. Тенденції становлення сучасних напрямів у психодіагностиці. Критика тестів. Розвиток вітчизняної психодіагностики. Допсихологічні тести. Теорії розвитку тестів. Психологічний тест як об'єктивне вимірювання.

Лекція 3. Процес психодіагностичного дослідження. Загальна характеристика психодіагностичного процесу. Діагностичні ознаки. Діагностичні категорії. Основні етапи психодіагностичного процесу. Психодіагностичні помилки. Інтеграція даних. Психологічний діагноз. Підготовка психологічного висновку. Зворотній зв'язок.

Тема 2. Психодіагностика як практична діяльність.

Лекція 4-5. Метод тестів. Психометричні властивості тестів. Психологічний тест як об'єктивне вимірювання. Суб'єктивні, об'єктивні та проєктивні тести. Норми тесту. Психометричні вимоги до методики: репрезентативність, надійність, валідність, достовірність.

Лекція 6. Етичні стандарти щодо психологічної оцінки. Дотримання етичних норм психодіагностики.

Практичні завдання освітньої компоненти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>Практична задача №1:</i> Розбір клінічного кейсу	1,5
2	<i>Практична задача №2:</i> Розбір клінічних кейсів.	1,5
Разом		3

Самостійна робота освітньої компоненти

№	Назва теми	Кількість годин
Тема 1	<i>Завдання.</i> Скласти конспект за тематичним планом з використанням теоретичного матеріалу лекцій, презентацій, рекомендованої літератури, самостійно визначених додаткових матеріалів. Опрацювати теоретичний матеріал для підготовки до практичних занять та іспиту.	21
Тема 2	Скласти конспект за тематичним планом з використанням теоретичного матеріалу лекцій, презентацій, рекомендованої літератури, самостійно визначених додаткових матеріалів. Опрацювати теоретичний матеріал для підготовки до практичних занять та іспиту.	21
Разом		42

Тема 3. Теоретичні та організаційні питання клінічної психодіагностики

Лекція 1. Історичні підходи щодо використання психологічних знань у клініці. Лекція висвітлює еволюцію уявлень про психічні розлади: від донаукових і медико-біологічних концепцій до психодинамічного, біхевіорального, когнітивного, гуманістичного та сучасного біопсихосоціального підходів. Розглядається їх внесок у формування методів діагностики та психотерапії в клінічній психології.

Лекція 2. Етичні стандарти в клінічній психології та психодіагностиці. Лекція присвячена основним етичним принципам професійної діяльності клінічного психолога: конфіденційності, інформованій згоді, професійній компетентності, відповідальності та дотриманню прав клієнта. Розглядаються етичні вимоги до проведення психодіагностики, використання та інтерпретації методик, збереження результатів обстеження й попередження професійних порушень.

Лекція 3. Теоретичні та організаційні питання клінічної психодіагностики. Лекція розкриває теоретичні основи клінічної психодіагностики, її місце в системі клінічної психології, основні підходи, принципи та методи психодіагностичного обстеження. Висвітлюються організаційні аспекти проведення діагностики: етапи обстеження, вибір методик, оформлення та використання результатів у клінічній практиці.

Тема 4. Методи клінічної психології та психодіагностики та їх використання. Етапи планування дослідження в клініці.

Лекція 4-5. Методи клінічної психології та психодіагностики та їх використання. Лекція охоплює основні методи клінічної психології та психодіагностики: клінічне інтерв'ю, спостереження, психометричні, проєктивні та експериментально-психологічні методи. Розглядаються особливості їх добору, застосування та інтерпретації результатів у діагностичній і клінічній практиці.

Лекція 6. Етапи планування психодіагностичного дослідження в клініці. Лекція присвячена основним етапам планування клінічного психодіагностичного дослідження: формулювання запиту, визначення мети та завдань, вибір методів і методик, організація процедури обстеження, аналіз та оформлення результатів з урахуванням клінічного контексту. Значення розуміння вікових особливостей пацієнтів.

Практичні завдання освітньої компоненти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Практична задача №1: Розбір клінічного кейсу	1,5
2	Практична задача №2: Розбір клінічних кейсів.	1,5
Разом		3

Самостійна робота освітньої компоненти

№	Назва теми	Кількість годин
Тема 1	<i>Завдання.</i> Скласти конспект за тематичним планом з використанням теоретичного матеріалу лекцій, презентацій, рекомендованої літератури, самостійно визначених додаткових матеріалів. Опрацювати теоретичний матеріал для підготовки до практичних занять та іспиту.	21
Тема 2	Скласти конспект за тематичним планом з використанням теоретичного матеріалу лекцій, презентацій, рекомендованої літератури, самостійно визначених додаткових матеріалів. Опрацювати теоретичний матеріал для підготовки до практичних занять та іспиту.	21
Разом		42

3. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби та обладнання: екранні (електронні презентації, віртуальні зали для відпрацювання практичних навичок), комп'ютерні (комп'ютери, планшети, освітні платформи, електронні бібліотеки).

Програмне забезпечення: системне ПЗ (Операційні системи, драйвери), керування курсами (Zoom).

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Курс буде викладений у формі лекцій (26 год.) та практичних (6 год.) занять, організації самостійної роботи студентів (84 год.). Протягом курсу передбачено проведення індивідуальних консультацій (4 год.).

Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні (лекція, пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація), практичні (аналіз кейсів, виконання практичних завдань).

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання освітньої компоненти є:

Методи поточного контролю: проводиться з метою оцінювання результатів навчання протягом семестру і включає систематичний моніторинг навчальних досягнень здобувачів. Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних та практичних занять у формі виконання практичних

завдань, коротких тестів для закріплення матеріалу, розв'язання кейсів та активної участі в обговореннях, в обсязі навчального матеріалу, визначеному для кожного заняття.

- виконання практичних задач (оцінюється під час їх виконання);
- виконання умов академічної дисципліни (оцінюється під час лекцій, практичних занять та під час поточного контролю теми).

Методи підсумкового контролю: проводиться з метою оцінювання результатів навчання наприкінці семестру, відповідно до навчального плану у формі іспиту, в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю:

Тести та практичні задачі. Максимальна оцінка за виконання практичної задачі становить від 2 до 5 балів.

«**відмінно**» - **5 балів:** надано повну, точну та добре аргументовану відповідь на поставлене питання. Продемонстровано глибоке розуміння матеріалу та вміння його аналізувати.

«**добре**» - **3 бали:** відповідь є правильною по суті, але містить незначні неточності, є неповною або недостатньо аргументованою.

«**задовільно**» - **2 бали:** відповідь є неповною, містить значні неточності, є недостатньо аргументованою

«**незадовільно**» - **0 балів:** відповідь відсутня, є невірною або не відповідає суті завдання.

Виконання умов академічної дисципліни. Відвідування лекцій та активна участь у практичних заняттях.

«**відмінно**»: - **60 балів:** Здобувач відвідав 90-100% занять. Демонструє високу залученість: регулярно ставить доречні питання, бере активну участь в обговореннях, пропонує власні ідеї, якісно виконує завдання на практичних заняттях.

«**добре**»: - **40 балів:** Здобувач відвідав 75-89% занять. Переважно є активним на заняттях, бере участь в обговореннях, але ініціативу проявляє не завжди.

«**задовільно**» - **20 балів:** Здобувач відвідав 60-74% занять. Активність на заняттях низька, здобувач переважно є пасивним слухачем.

«**незадовільно**» - **0 балів:** Здобувач відвідав менше 60% занять. Повна відсутність активності та залученості в навчальний процес.

Форма підсумкового семестрового контролю:

Залік проводиться в тестовому форматі. Максимальна сума балів за залік - 40 балів.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Кількість балів	Максимальна кількість балів (сумарна)
Виконання умов академічної дисципліни	60	60
Іспит	40	40
		100

Умова допуску до заліку: мінімальна кількість балів при виконанні умов академічної дисципліни – 34 бали

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Для оцінювання результатів навчання застосовується 100-бальна шкала оцінювання.

Сума балів	Оцінка ECTS	Національна оцінка	
		Екзамен	Залік
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	
74-81	C	Добре (в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок)	
64-73	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	
60-63	E	Задовільно (задовольняє мінімальні критерії)	
35-59	FX	Незадовільно (із можливістю повторного складання)	не зараховано
1-34	F	Незадовільно (із обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	

6. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Психодіагностика як наука.
2. Історія становлення психодіагностики
3. Психологічна оцінка.
4. Психометрія: визначення та задачі
5. Вимірювання індивідуально-психологічних особливостей
6. Характеристики ефективних тестів: надійність, валідність, достовірність, адаптація

7. Шкали достовірності
8. Шкала брехні
9. Види валідності
10. Види надійності
11. Стандартизація тесту
12. Психологічний тест
13. Психодіагностичний процес
14. Етапи психодіагностичного процесу
15. Інтеграція даних
16. Ризики в психодіагностиці
17. Помилки в психодіагностиці
18. Об'єктивний підхід
19. Суб'єктивний підхід
20. Проективний підхід
21. Види тестів
22. Тести інтелекту
23. Концепції генерального фактору в розумінні структури інтелекту
24. Множинні теорії інтелекту
25. Етичні стандарти в психодіагностиці
26. Клінічна психологія, психодіагностика, клінічна психодіагностика:
основні визначення
27. Методи дослідження в клінічній психодіагностиці. Характеристики
ефективних тестів
28. Об'єктивні, суб'єктивні, проективні методики
29. Бесіда та спостереження в клінічній психодіагностиці
30. Основні види питань в бесіді
Практичні задачі клінічної психодіагностики
31. Внутрішня картина хвороби та споріднені визначення. Типи відношень до
хвороби
Вимоги до побудови клініко-психологічного дослідження
32. Характерні емоційні реакції при переживанні соматичної хвороби
33. Характерні емоційні реакції при переживанні психічної хвороби
Характерні страхи в умовах хвороби
Плацебо-реакція
34. Якість життя в концепції мультимодальності
35. Етичні вимоги в роботі психодіагноста
36. Психологічний діагноз
37. Основні помилки в роботі клінічного психодіагноста

7. ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ДЖЕРЕЛ, РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЛЯ ОСВОЄННЯ КУРСУ:

1. Булах І.Є., Мруга М.Р. Створюємо якісний тест: Навчальний посібник. – К.: Майстер-клас. – 2006.
2. Галян І.М. Психодіагностика: Навчальний посібник. Київ: «Академвидав», 2009. 464 с.
3. Литвиненко І.С., Прасол Д.В. Проективні малюнкові методики: Методичний посібник. Миколаїв: Вид-во «Арнекс», 2015. 160 с.
4. Психологу для роботи. Діагностичні методики: Збірник. Укладачі М.В. Лемак, В.Ю. Петрище. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. 616 с.
5. Сприяння підвищенню життєстійкості фахівців соціономічних професій : методичні рекомендації. За ред. О.М. Кокуна. Львів: Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 84 с.
6. Терлецька Л.Г. Основи психодіагностики. Навчальний посібник. Київ: Главник, 2006. 144 с.
7. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246
8. Долинська Л. В., Мельничук О. Б., Ісаєвич С. І. Основи психодіагностики. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2002.
9. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: «Ника-Центр» – 2009. – 399 с.
10. Лемак М.В., Петрище Ю.В. Психологу для роботи: діагностичні методики. Методичне видання. – Ужгород, Видавництво А. Гаркуші. – 2012. – 616 с.
11. Моргун В.Ф., Тітов І.Г. Основи психологічної діагностики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009.
12. Практикум з психодіагностики / Укл.: О.О. Музика, В.М. Остринька, В.В. Остринський. – 2-ге вид., випр. і допов. – Житомир, 2000.
13. Скребець В. О. Основи психодіагностики: Навчальний посібник для вузів. – К.: Слово, 2003.
14. Становлення сучасної парадигми психологічної діагностики когнітивного розвитку учнів : монографія / [С.А. Гончаренко, Л.О. Кондратенко та ін.] ; за ред. С.А.Гончаренко, Л.О.Кондратенко. – Кіровоград : Імекс – ЛТД, 2012 – 208 с.
15. Щербакова І.М. Психодіагностика професійного самовизначення особистості: Навчально-методичний посібник. – Суми: Вид-во СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2012. – 324 с.
16. Медична психологія: підручник / за редакцією академіка С. Д. Максименка. Том І. 3-є вид. доробл. і доповн. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 512 с.
17. Медична психологія: в 2-х т. / Г.Я.Пілягіна, О.О.Хаустова, О.С.Чабан та ін.]; за ред. Г.Я.Пілягіної. – Вінниця: Нова книга, 2020. – 288с.
18. Практична психосоматика: діагностичні шкали. Навчальний посібник за заг.ред.. О.С.Чабана та ін. – К., 2020. – 216с.

19. Дяків О. І. Клінічна психодіагностика в медицині та психотерапії. Львів: ЛНМУ, 2015.
20. Ahuir, M., Crosas, J. M., Estrada, F., Zabala, W., Pérez-Muñoz, S., González-Fernández, A., ... Labad, J. (2021). Cognitive biases are associated with clinical and functional variables in psychosis: A comparison across schizophrenia, early psychosis and healthy individuals. *Revista de Psiquiatría y Salud Mental (English Edition)*, 14(1), 4-15. doi:10.1016/j.rpsmen.2021.03.004
21. Березюк, Т. Аналіз психологічних підходів до розуміння проблеми невротичних розладів. *Психологія: реальність і перспективи*. 2022. (19), с. 5–12.
22. Семенюк О. І. Психодіагностика особистості у клініці неврозів. Київ: Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2013.
23. Савчин М. В. Психодіагностика психічних станів: Монографія. — Івано-Франківськ: Лілея-НВ,
24. Dean C. E. Psychopharmacology: A house divided. *Prog. Neuropsychopharmacol. Biol. Psychiatry*. 2011; 35 (1): 1–10. doi: 10.1016/j.pnpbp.2010.08.028.
25. Hamani C., Holtzheimer P., Lozano A. M., Mayberg H. (editors). *Neuromodulation in Psychiatry*, First Edition. John Wiley & Sons, Ltd., 2016. 482 p.
26. Nahum M., Lee H., Merzenich M. M. Principles of neuroplasticity-based rehabilitation. *Prog. Brain Res.* 2013; 207: 141–171. doi: 10.1016/B978-0-444-63327-9.00009-6.
27. Roth-Marnat, G. *Handbook of Psychological Assessment*. Wiley, 2009.
28. Weiner, I. B., Greene, R. L. *Handbook of Personality Assessment*. Wiley, 2017.
29. DSM-5-TR – Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (American Psychiatric Association), 2022.
30. 7. Millon, T., Grossman, S. *Personality Disorders in Modern Life*. Wiley, 2015.
31. Exner, J. E. *The Rorschach: A Comprehensive System*. Wiley, 2003
32. Jeffrey Paul Kahn, (2021). Chapter 4 – Paranoid Schizophrenia with Voices and Panic Anxiety, pp. 53-65, <https://doi.org/10.1016/B978-0-323-68309-8.00004-7>
33. Korczak, A., & Styła, R. (2021). Anxiety and executive functions relationships in schizophrenia: A meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, Vol. 177, 110643. <https://doi:10.1016/j.paid.2021.110643>